

Використання живопису під час вивчення історії України. Україна у війні XXI століття: мистецтво спротиву.

У XXI столітті Україна опинилася в центрі масштабних викликів, пов'язаних із війною та необхідністю відстоювати власну свободу й право на майбутнє. У таких умовах особливу роль відіграє мистецтво, зокрема живопис, що стає не лише засобом творчого самовираження, а й формою опору та свідченням епохи. Українські художники створюють роботи, що передають досвід суспільства, його емоції, віру в перемогу та прагнення до миру. Картини цих років перетворюються на візуальні документи часу, формують культурну пам'ять і допомагають осмислити події, які змінюють країну та її людей. Мистецтво спротиву стає важливою складовою сучасної української ідентичності й культурного фронту.

Використання живопису (образотворчого мистецтва) під час вивчення історії України - це потужний спосіб формування емоційно-ціннісного ставлення до історичних подій, розвитку критичного мислення й національної ідентичності здобувачів професійної освіти.

Особливе місце в процесі вивчення української історії посідає бойовий живопис, що впродовж кількох історичних епох відображає боротьбу народу за свободу та гідність. Від козацької доби, визвольних змагань XX століття до подій Революції Гідності й сучасної війни, що триває з 2014 року, художники по-своєму фіксують переживання суспільства, надії та випробування. У різні періоди змінювалися художні стилі, акценти а способи вираження, але незмінним залишалось прагнення митців показати силу та стійкість українців. Порівняння творів бойового живопису цих етапів дозволяє побачити, як мистецтво реагує на історичні події, формує культурну пам'ять і стає мовою, здатною переказати досвід поколінь.

1. Порівняння творів бойового живопису різних періодів України

Мета: показати історичну тяглість боротьби.

Приклад завдання

Порівняти живопис часів:

козацької доби URL: <https://elle.ua/ludi/novosty/ukrainski-kozaki-na-polotnah-vidomih-hudozhnikiv/>;

визвольних змагань XX ст. URL: <https://chytomo.com/volia-narodam-volia-liudyni-ikonichni-banderivtsi-j-ukrainska-symvolika-u-hraviurakh-khasevycha/>; URL: <https://chytomo.com/volia-narodam-volia-liudyni-ikonichni-banderivtsi-j-ukrainska-symvolika-u-hraviurakh-khasevycha/>

Революції

Гідності

URL:

<https://www.maidanmuseum.org/uk/search/node/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86>

<https://www.milart.ucf.in.ua/pictures/>

війни 2014- 2025 рр.

УКФ. Мистецтво Перемоги URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/>

Сергій Пущенко. Портрети добровольців URL: <https://mi100.info/2017/11/21/sergij-pushhenko-pokazav-frankivtsyam-104-portrety-dobrovoltziv-na-vijni-foto/>

Арт-проект «Добровольці. Доба героїв ...» присвячено добровольцям і ветеранам АТО

фото URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-237439074/237439074>

Пам'ятайте своїх земляків – Героїв Небесної Сотні URL: <https://oda.zht.gov.ua/news/pam-yatajte-svoyih-zemlyakiv-geroyiv-nebesnoyi-sotni/>

Здобувачі професійної освіти аналізують:

- спільні образи (тема свободи, образ захисника);
- як змінюється уявлення про ворога.

♦Вагомого значення, як важливі історичні свідчення, набули твори живопису українських митців, створені в умовах війни. Вони не лише відображають події та переживання суспільства, а й формують емоційно-наочний образ епохи, що допомагає глибше зрозуміти її зміст. Сучасний бойовий живопис в освітньому середовищі є не лише мистецькою, а й важливою пізнавальною та виховною складовою.

Для здобувачів професійної освіти такі твори можуть стати цінним джерелом у вивченні новітньої історії України, адже поєднують художнє бачення та реальний досвід людей, які переживають війну. Аналіз цих картин сприяє розвитку критичного мислення, історичної пам'яті та розуміння культурних процесів, що відбуваються в країні.

2. Аналіз творів живопису сучасних українських митців, створених під час війни

Мета: формування критичного мислення; розвиток здатності розуміти, відчувати та співпереживати емоційний стан іншої людини, розуміння впливу війни на цивільних.

Приклад завдання.

Аналіз картин/фото/стінописів (муралів)/інсталяцій, що зображають:

- життя у прифронтових містах;
- евакуацію;
- зруйновані будинки;
- жінок і дітей у війні;
- незламність українців.

Джерела:

Мистецтво під час війни URL: <https://harpersbazaar.com.ua/culture/art/mystetstvo-pid-chas-viyny-khudozhnyky-pro-zhyttya-robotu-ta-tvorchist/>

17 + крутих стінописів з різних міст світу та України з теми війни URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/5452-17-krutykh-stinopysiv-z-riznykh->

Інсталяція L'm Fine URL: <https://womo.ua/instalyacziya-im-fine/> ; https://www.google.com/search?q=%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F+I%CA%BCm+fine&rlz=1C1GCEA_enUA1061UA1061&oq=%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F+I%CA%BCm+fine&aqs=chrome..69i57j33i160.13167j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:33899108,vid:C8dP9Rf8v5Y,st:0

УКФ Мистецтво Перемоги URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/>

Ти як? 3Dтур виставкою URL: <https://howareyou.umca.art/?space=91&startlookat=30.42,-0.01,110.28,0,0;>

МОКСОР Музей Харківської школи фотографії URL: <https://moksop.org/art/artworks/page/23/> ; URL: <https://moksop.org/art/artworks/page/27/>

Завдання:

- здобувачі професійної освіти описують сюжет картини /фото/муралу/інсталяції та формулюють її/його соціальний посил;
- обговорюють, які реальні події могли надихнути художника;

- які події або явища війни вони можуть відображати, які емоції викликають.

◆У процесі вивчення новітньої історії України важливо не лише ознайомлення з подіями, а й пошук способів осмислення матеріалу через творчість. Створення власних мініпроектів здобувачами професійної освіти є важливим елементом сучасного освітнього підходу, відкриває можливість поєднати історичні знання з художнім баченням.

Така діяльність допомагає глибше зрозуміти події російсько-української війни, розвиває ціннісне ставлення до теми та стимулює критичне мислення. Творчі роботи дозволяють здобувачам професійної освіти передати власні враження, переосмислити інформацію, виявити авторську позицію й відчути себе учасниками процесу збереження історичної пам'яті.

3. Створення власних мініпроектів з живопису чи ілюстрацій

Мета: активне осмислення подій через творчість.

Приклад мініпроекту.

Тема: «Мій погляд на українську стійкість» або «Образ героя сьогодні».

Форми:

колаж, плакат, постер, інфографіка, есе, інтерв'ю з очевидцем або героєм стійкості, запис роздумів, відеоролик, презентація, карта історій стійкості (родина, місто, заклад професійної освіти тощо);

створення виставки «Мистецтво незламності» у групі здобувачів професійної освіти

◆У мистецтві, створеному під час воєнних подій, вагоме місце займають символи й знаки. Вони допомагають художникам передавати складні емоції, ідеї та переживання, які важко висловити звичайними засобами. Символи можуть втілювати надію, пам'ять, боротьбу, втрати та силу народу, а їхнє значення часто стає частиною культурного коду суспільства. Дослідження ролі символів у мистецтві війни дозволяє побачити, як митці створюють візуальну мову спротиву, як формуються образи, що об'єднують людей, та як ці образи впливають на сприйняття історичних подій. Такий аналіз допомагає глибше зрозуміти як самі твори, так і епоху, у якій вони виникли.

4. Інтерпретація символів і знаків війни у мистецтві.

Мета: ознайомлення із семіотикою сучасних українських символів (семіотика - це дисципліна, яка вивчає знаки й те, як через них створюється значення).

Приклад завдання.

Розглянути картини, плакати/постери з:

- Жовто-блакитною символікою URL: <https://arbuz.in.ua/ua/g109318351-plakaty-patrioticheskie>;

URL: https://rockway.biz/ua/simvolika-ukrainy/filter-simvolika-ukraine-plakat-tip-tovaru/?srsrtid=AfmBOooAK4aAICVpK7j8jAxiTtqbIHWIVVf8g0QrAY_sJhi03D1sLqhY ;

- Образом соняшника URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/>
- Винятковими символами міст (Ірпінь, Буча, Маріуполь, Херсон тощо) (символами незламного Херсона, що з'явилися або набули особливого значення під час повномасштабного вторгнення та окупації (2022 рік), стали жовто-блакитний прапор на площі Свободи, який партизани піднімали попри заборону, а також знаки спротиву

- «Херсон - це Україна», кавун як символ міста, та унікальний пам'ятний жетон, що втілює силу та стійкість.

Основними символами Маріуполя, що з'явилися або набули нового значення під час повномасштабного вторгнення рф (з 2022 року), стали літера «І» як знак спротиву URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-rosiya-viyna-okupatsiya-mova-litera-yi/32083789.html>

та «Азовсталь» - як символ незламності захисників; також знаковими є «Маріупольська мотанка» та зруйнований Драмтеатр. Головним символом незламності Ірпеня, що з'явився під час повномасштабного вторгнення рф, став зруйнований Романівський міст. Підірваний 25 лютого 2022 року, він перетворився на «дорогу життя»

для евакуації тисяч людей та символ стримування російських військ. Також символами стали зруйновані будинки та знищені авто, що втілюють мужність і трагедію;
Романівський міст (міст в Ірпені/мікрорайон Романівка): місце, де українські військові підірвали міст, зупинивши наступ на Київ, і яке слугувало єдиним шляхом порятунку для цивільних).

- Буча стала болючим символом війни, незламності та майбутньої Перемоги URL: <https://cpd.gov.ua/articles/chomu-bucha-stala-symvolom-majbutnoyi-peremogy/>
- Символом спротиву (Патрон, пес-сапер і талісман чернігівських піротехніків ДСНС

України, від початку повномасштабного вторгнення рф швидко здобув славу улюбленця всієї України; лише за перший місяць великої війни пес у власному «робочому» бронжилеті допоміг виявити понад 90 вибухових пристроїв, встановлених окупантами; надалі ж Патрон став не лише символом спротиву України, але й справжньою дипломатичною зіркою, популярність якої конвертується у допомогу розмінуванню українських територій; він бере участь в офіційних церемоніях за участі іноземних гостей України, а також допомагає відновлюватися українським дітям, постраждалим через агресію рф)

- Символом незламності стала пісня «Ой у лузі червона калина» (гімн січових стрільців з початку повномасштабного вторгнення знову став символом незламності; нове життя пісні надав лідер гурту «Бумбокс» Андрій Хливилюк; сьогодні «Червону калину» українці співають під час богослужіння в храмах, на трибунах, дитячих святах тощо)

Інші символи URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/visim-simvoliv-nezlamnosti-ukrajini-za-pivtora-roku-velikoji-viyini-z-rf-50348554.html>

Здобувачі професійної освіти пояснюють:

- Які історичні події ці символи представляють;
- Чому ці образи викликають сильні емоції.

♦ У періоди суспільних випробувань мистецтво стає важливим засобом осмислення пережитого досвіду, а живопис - одним із найвиразніших його проявів. Українські художники, реагуючи на події сучасності, створюють роботи, які не лише фіксують історичні моменти, а й передають внутрішні стани людей, їхню силу, тривогу, надію та здатність долати труднощі. Саме тому живопис може слугувати цінним джерелом для дискусій про психологічну стійкість українців. Аналіз таких творів дозволяє глибше зрозуміти психологічні процеси, формування стійкості нації, побачити, як суспільство зберігає єдність, підтримує одне одного та знаходить ресурси для відновлення.

5. Живопис як джерело для дискусій про психологічну стійкість.

Мета: формування навичок емоційної зрілості та усвідомлення психологічних наслідків війни.

Приклад використання.

Картини, що передають:

страх - Михайло Сорокін, Ната Левітасова

втрату - Антон Логов, Володимир Безрукий, Олексій Сай

відчай – Віталій Дорош, Марія Кінович

надію - Оксана Дика, Євген Клименко

відродження – Володимир Батюк, Вячеслав Шахов, Юлія Абрамова.

Джерела:

УКФ Мистецтво Перемоги URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/>

Ти як? 3Dтур виставкою URL: <tps://howareyou.umca.art/?space=91&startlookat=30.42,-0.01,110.28,0,0;>

Здобувачі професійної освіти діляться своїми думками:

- Які психологічні стани відображено?
- Який настрій, на вашу думку, переважає у творі?
- Чи змінюється ваше відчуття картини, якщо дивитися на неї довше?

- Які елементи картини можна пов'язати зі стійкістю або внутрішньою силою?
- Чи бачите ви в образах боротьбу, витримку, надію?. У чому саме?
- Чи обов'язково стійкість у картині має виглядати як сила? Чи може це бути тиша, спокій, очікування?
- Чи нагадує ця картина вам життєву ситуацію, коли потрібно було не здаватися?
- Що в картині могло б вас підтримати у складний момент?
- Як би ви назвали цю картину, якби вона відображала ваш стан?
- Які кольори або символи асоціюються у вас зі стійкістю України?
- Як уміння «читати» емоції в мистецтві може допомогти у вашій майбутній професії?
- Чи може живопис бути способом відновлення психологічної рівноваги?
- Як творчість допомагає справлятися зі стресом у навчанні та роботі?

◆Вивчення новітньої історії України потребує не лише опрацювання текстових джерел, а й використання інтерактивних та візуальних форм навчання. Музейні уроки та віртуальні екскурсії є ефективними засобами, що дозволяють здобувачам професійної освіти краще зрозуміти події російсько-української війни, оскільки завдяки експонатам, документам, свідченням та мистецьким творам вони отримують можливість побачити історію у ширшому контексті, відчути її зв'язок із культурою та повсякденним життям людей. Такі форми навчання поглиблюють інтерес до теми, сучасної історичної освіти, формують відповідальне ставлення до збереження історичної пам'яті.

6. Музейні уроки або віртуальні екскурсії

Мета: робота з матеріалом у реальному культурному просторі.

Приклад.

Віртуальний огляд картин:

«Арт для перемоги», УКФ. Мистецтво Перемоги URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/>.

Виставка «ТИ ЯК?» 3D тур URL: <https://howareyou.umca.art/?space=91&startlookat=30.42,-0.01,110.28,0,0;>

Завдання.

Аналіз 3 картин (по групах).

Наприклад: Антон Логов - «Російський літак бомбить трунами Україну», «Розстріл і катування українців у Бучі». Віталій Дорош - «Дитяча молитва». Олег Шупляк - «Бий російську гадину». Данило Немировський - «Азовсталь. Маріуполь». Тетяна Левченко - «Незламні» тощо

Після перегляду обраних творів обговорення:

Як мистецтво допомагає зрозуміти емоційний стан людей, які безпосередньо пережили війну?

Як мистецтво зберігає пам'ять і формує націю?

Чи може картина бути документом війни?

Список використаних джерел

1. Арт-проект «Добровольці. Доба героїв ...» присвячено добровольцям і ветеранам АТО фото URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-237439074/237439074> (дата звернення: 12.02.2026)

2. Буча стала болючим символом війни, незламності та майбутньої Перемоги URL: <https://cpd.gov.ua/articles/chomu-bucha-stala-symvolom-majbutnoyi-peremogy/> (дата звернення: 03.02.2026)

3. Виставка «ТИ ЯК?» Віртуальний 3D тур URL:

<https://howareyou.umca.art/?space=91&startlookat=30.42,-0.01,110.28,0,0;>

URL: <https://howareyou.umca.art/?space=0&startlookat=-844.9,-3.55,104.78,0,0> (дата звернення: 11.02.2026)

4. Живопис часів:

козацької доби URL: [https://elle.ua/ludi/novosti/ukrainski-kozaki-na-polotnah-vidomih-hudozhnikiv/;](https://elle.ua/ludi/novosti/ukrainski-kozaki-na-polotnah-vidomih-hudozhnikiv/)

URL:

https://www.google.com/search?q=%D0%9D%D1%96%D0%BB+%D0%A5%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87&rlz=1C1GCEA_enUA1061UA1061&oq=%D0%9D%D1%96%D0%BB+%D0%A5%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87&aqs=chrome..69i57j46i512j0i512l8.21029j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (дата звернення: 23.01.2026)

визвольних змагань XX ст. URL: <https://chytomo.com/volia-narodam-volia-liudyni-ikonichni-banderivtsi-j-ukrainska-symvolika-u-hraviurakh-khasevycha/>

URL: <https://chytomo.com/volia-narodam-volia-liudyni-ikonichni-banderivtsi-j-ukrainska-symvolika-u-hraviurakh-khasevycha/> (дата звернення: 20.02.2026)

Революції

Гідності

URL:

<https://www.maidanmuseum.org/uk/search/node/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96> (дата звернення: 27.02.2026)

війни 2014–2025 рр.

УКФ. Мистецтво Перемоги URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/> (дата звернення: 11.02.2026)

Сергій Пущенко. Портрети добровольців URL: <https://mi100.info/2017/11/21/sergij-pushhenko-pokazav-frankivtsyam-104-portrety-dobrovoltsiv-na-vijni-foto/> (дата звернення: 26.02.2026)

5. Жовто-блакитна символіка URL: <https://arbuz.in.ua/ua/g109318351-plakaty-patrioticheskie>;
URL: https://rockway.biz/ua/simvolika-ukrainy/filter-simvolika-ukraine-plakat-tip-tovaru/?srsId=AfmBOooAK4aAICVpK7j8jAxiTtqbIHWIVVf8g0QrAY_sJhi03D1sLqHY
(дата звернення: 14.01.2026)

6. Інсталяція L'm Fine URL: <https://womo.ua/instalyacziya-im-fine/> ;
URL: https://www.google.com/search?q=%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F+I%CA%BCm+fine&rlz=1C1GCEA_enUA1061UA1061&oq=%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F+I%CA%BCm+fine&aqs=chrome..69i57j33i160.13167j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:33899108,vid:C8dP9Rf8v5Y,st:0 (дата звернення: 10.02.2026)

7. Картини. Війна в Україні URL: <https://www.google.com/search?q=%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96&udm=2&sa=X&ved=0CB0QtI8BahcKEwjA3vmsgIuRAxUAAAAAHQAAAAAQBw&biw=2133&bih=1076&dpr=0.9> (дата звернення: 19.02.2026)

8. Коротко про. Українські художники малюють війну: світові треба показати наш біль URL: <https://kp.ua/ua/life/a647669-ukrajinski-khudozhniki-maljujut-vijnu-svitovi-treba-pokazati-nash-bil> (дата звернення: 19.02.2026)

9. Кризь морок. Світло пам'яті URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/122110> (дата звернення: 20.02.2026)

10. Мистецтво під час війни URL: <https://harpersbazaar.com.ua/culture/art/mystetstvo-pid-chas-viyny-khudozhnyky-pro-zhyttya-robotu-ta-tvorchist/> (дата звернення: 12.02.2026)

11. МОКСОП Музей Харківської школи фотографії URL: <https://moksop.org/art/artworks/page/23/> ; <https://moksop.org/art/artworks/page/27/> (дата звернення: 11.02.2026)

12. Образ соняшника URL: <https://milart.ucf.in.ua/pictures/> (дата звернення: 20.02.2026)

13. Основні бойові символи Маріуполя URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-rosiya-viyna-okupatsiya-mova-litera-yi/32083789.html> (дата звернення: 27.02.2026)

14. Пам'ятайте своїх земляків – Героїв Небесної Сотні URL: <https://oda.zht.gov.ua/news/pam-yatajte-svoyih-zemlyakiv-geroyiv-nebesnoyi-sotni/> (дата звернення: 27.02.2026)

15.Символи URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/visim-simvoliv-nezlamnosti-ukrajini-za-pivtora-roku-velikoji-viyni-z-rf-50348554.html> (дата звернення:18.02.2026)

16.Тиждень (картини словацького художника Радо Явора «Соняхи», литовської художниці та волонтерки Беати Куркуль «Татова донька» URL: <https://tyzhden.ua/shram-na-shkiri/> (дата звернення:18.02.2026)

17.УКФ. Мистецтво Перемоги (ілюстрації, плакати, меми, картини, мурали) URL: <tps://milart.ucf.in.ua/pictures/> (дата звернення:20.02.2026)

18.Щоденник війни в картинах URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3468585-buca-moskva-i-krik-putina-sodennik-vijni-v-kartinah.html> (дата звернення:20.02.2026)

19.Як митцям жити під час війни в Україні chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://moca.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/UA-Artists-Safety-Navigator.pdf (дата звернення:23.01.2026)

20.17 + крутих стінописів з різних міст світу та України з теми війни URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/5452-17-krutykh-stinopysiv-z-riznykh-> (дата звернення:27.02.2026)

Таліна Ковальчук, методист НМК ПТО

Додатки

Окремі твори мистецтва українських художників, створені в умовах війни

Андрій Клішин
«Буча» 2022р.

Марія Кришталь
«Привид Києва»

Віктор Ковтун
«Портрет загиблого капрала»

Олександр Грехов
«Журавель»

Марія Кінович
«Українські герої» (плакат) «Слава Збройним силам України»

Владислав Шерешевський
«Війна»

Житомирські художники (мурал у Куп'янську)

Олег Флєвич
«Доброго вечора»

Мем

**Герої Небесної сотні, портрети яких створила Марина Соченко
(найвідоміші з упізнаваних і публічно представлених робіт)**

Сергій Нігоян

Михайло Жизневський

Роман Гурик

Юрій Вербицький

Устим Голоднюк

Андрій Мовчан

Богдан Сольчаник

Іван Бльок

Олександр Капінос

**Фото учасників Революції Гідності з Житомирщини, які удостоєні звання
«Герой України»**

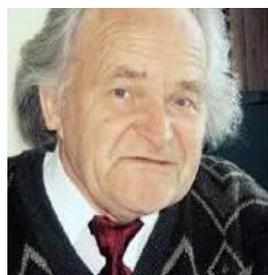
Олександр Балюк

Сергій Кемський

Яків Зайко

Віктор Прохорчук

